MIRCEA BORCILĂ

UN PROFIL DISTINCT ŞI IMPUNĂTOR ÎN ORIENTAREA ŞCOLII LINGVISTICE CLUJENE

Însemnările de față izvorăsc din convingerea intimă că, în zilele noastre, mai mult decât oricând, se resimte nevoia unei evaluări comprehensive a contribuțiilor majore care au orientat disciplina lingvisticii româneşti spre stadiul ei actual. Privind din acest unghi, mi se pare că aportul peren al Şcolii lingvistice clujene – recunoscută, în faza ei clasică, drept mişcarea „de frunte" (după aprecierea lui Iorgu Iordan) în lingvistica istorică românească – se cuvine a fi examinat, mai extins şi în profunzime, într-o perspectivă ce vizează *progresul teoretic* al acestei discipline *pe plan internațional*. Acesta este, de altfel, şi îndemnul pe care ni-l adresa, cu două decenii în urmă, ilustrul savant Eugeniu Coşeriu, al cărui Centenar îl omagiază, anul acesta, întreaga lume ştiințifică umanistă. În această perspectivă, mă încumet să schițez câteva modeste gânduri privitoare la *sensul fundamental* al operei lui D. D. Draşoveanu, cel mai original dintre marii profesori în lumina cărora am avut norocul să studiez şi să îmi inițiez propria activitate ştiințifică în spațiul universitar clujean.

Profesorul Dumitru D. Draşoveanu a ajuns, în anii săi de maturitate, să fie situat, în pofida amplitudinii mai restrânse a operei sale, alături de marii corifei ai celebrei „Şcoli lingvistice": Sextil Puşcariu, Theodor Capidan, Vasile Bogrea, Nicolae Drăganu. La aniversarea Centenarului universității clujene, numele lui Draşoveanu a fost invocat, cu bun temei, ca reprezentând personalitatea proeminentă în domeniul studiilor lingvistice din perioada anilor '50–'80. Aprecierea mi se pare justificată, atât prin valoarea contribuției ştiințifice a profesorului nostru, cât şi prin constituirea, pe baza acesteia, a unui program investigațional propriu, asumat şi continuat de studenții şi urmaşii săi. Aceştia duc mai departe orientarea protagonistului şi sunt, desigur, cei mai îndreptățiți să ne prezinte conținutul problematic şi rezultatele acesteia. Urmând îndemnul menționat inițial, eu mă voi restrânge aici, doar la schițarea foarte schematică şi fragmentară a unui cadru de principiu mai general în care cred că se înrămează teoretic şi moştenirea esențială a lui D. D. Draşoveanu.

Coordonata cea mai cuprinzătoare a acestui cadru mi s-a prefigurat, în anii tineri, în urma apropierii conceptuale *şi* afective de marele dascăl. Simplificând sever, am ajuns să cunosc atunci şi să înțeleg mai târziu ceea ce aş numi astăzi un „secret revelator" al formației ştiințifice a profesorului meu. „DeDe", cum îl alintau respectuos-admirativ cei din jurul lui, îmi vorbea cu venerație despre „Dascălul" său de la Sibiu, Zevedei Barbu, căruia mărturisea că îi datorează pasiunea pentru logică şi filosofie, dar cu care, din păcate, pierduse legătura, întrucât acesta „nu mai era în țară" (menționez, fugitiv, că mai târziu, la plecarea mea ca lector de limba română în

DACOROMANIA, serie nouă, XXVII, 2022, nr. 1, Cluj-Napoca, p. 26–27

Anglia, la Londra si Cambridge, mă va ruga să încerc să-i „găsesc urma"). Mi-am dat seama, cu timpul, că *izvorul prim* şi *cadrul ultim* al ştiinţei lingvistice a lui D. D. Draşoveanu trebuie căutat în această neobişnuit de fecundă sursă a tinereţii sale. Se cuvine adăugat că Zevedei Barbu crescuse, la rândul lui, în contextul grupării din jurul revistei „Saeculum", condusă de Lucian Blaga (al cărui asistent a şi fost, o perioadă), şi se afirmase, în 1943, ca unul dintre cei mai reprezentativi gânditori ai noştri în domeniul filosofiei culturii (reconsiderat, în anii '90, de regretatul şi temeinicul meu coleg Liviu Petrescu, drept unul dintre teoreticienii eminenţi ai „noii ere" în cultura europeană occidentală „modernă", *i.e*. ai celui de-al „doilea modernism").

Esenţial pentru contextul de faţă este adevărul că tânărul Draşoveanu înţelesese şi îşi asumase, de timpuriu, statutul conceptual al unei *ştiinţe contemporane a culturii*, care – ca în cazul lingvisticii! – este obligată, în faţa complexităţii fenomenelor de studiat, să se restrângă la delimitarea unui teritoriu omogen, relativ îngust, în care poate parveni, totuşi, prin demers riguros logic, la elaborarea unor *Teze şi antiteze*, cu posibilitatea de a deschide calea regală spre descoperirea „esenţei" şi a „totalităţii". Calea regală aleasă de profesorul nostru – cu cel puţin un deceniu înainte de „Revoluţia Generativă" americană! – a fost cea a s i n t a x e i, însă nu a unei ştiinţe universale, ci a sintaxei limbii române contemporane, ca deschizând accesul spre esenţa lingvistic-culturală a unei limbi istorice particulare. Prin acest sens primordial al demersului său, D. D. Draşoveanu se individualizează în epoca sa şi la noi (în raport cu orientările structuraliste, generativiste ş.a.), înscriindu-se în cadrul teoretic general al întregii şcoli lingvistice clujene. Cum am avut prilejul să subliniez în câteva fraze sintetice, sintaxa „sincronică" „draşoveniană" nu este orientată „împotriva istoriei" (aşa cum greşit se mai crede uneori), ci *se focalizează*, doar, asupra unui moment *al unei* limbi, în *istoria şi cultura ei*.

Pentru a sprijini această aproximare foarte generală, aş vrea să menţionez succint doar un alt aspect, în aparenţă simplu „biografic", dar în fond profund semnificativ, care ţine, de data aceasta, de o perioadă târzie a vieţii şi activităţii profesorului D. D. Draşoveanu. După întoarcerea mea din S.U.A., în anul 1985, s-a închegat la Facultatea de Filologie un „*Cerc de Studii Integraliste «Eugeniu Coşeriu»*", unde se prezentau şi se analizau lucrări *din* şi *despre noul* (pe atunci, *la noi*!) *curent coşerian în lingvistica internaţională*. Deşi „Cercul" aduna, în primul rând, studenţi din anii terminali şi doctoranzi de la Filologie şi Filosofie, aceştia au avut surpriza participării onorante şi consecvente la dezbateri a singurului profesor din Filologie, pe care ei îl apreciau, pe bună dreptate, ca fiind cel mai de seamă lingvist şi teoretician al vremii.

Pentru mine personal, prezenţa sa spontană şi substanţială în acest inedit context a însemnat nu doar o manifestare a deschiderii spiritului său spre progresul teoretic permanent al disciplinei, ci şi o confirmare temeinică a situării distinsului profesor în perspectiva înnoitoare a tradiţiei teoretice clujene pe care o ilustra cu strălucire.

Universitatea Babeş-Bolyai
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea, 31
icaborcila@yahoo.com